

5. Сиволап Л. А. Іноземний капітал в економіці України в умовах спеціального режиму інвестиційної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук., ступеня канд. екон. наук : спец. 08.05.01 "Світове господарство і міжнародні економічні відносини" / Л. А. Сиволап. – Донецьк, 2004. – 20 с.
6. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора / Дж. Е. Стігліц ; пер. з англ. – К. : Основи, 1998. – С. 551.
7. Статистична звітність про результати функціонування ТПР у Волинській області / [відп. за вип. В. С. Ковалюк]. – Нововолинськ : Мінотавр, 2009. – 35 с.

Рецензенти:

Гуцал І.С. – доктор економічних наук, професор, декан факультету фінансів ТНЕУ;
Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника.

УДК 336.64
ББК У 65.26

Фесенко Н.В.

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Полтавський університет економіки і торгівлі,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки,
кафедра фінансів,
36014, м. Полтава, вул. Ковалюка, 3,
тел.: 0532509171
e-mail: volk-natali79@mail.ru

Анотація. Стаття спрямована на дослідження та систематизацію методичних підходів до оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств у сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: методичний підхід, інтегральна оцінка, рейтингова оцінка, інвестиційна привабливість, інноваційна привабливість, інвестиційно-інноваційна привабливість.

Annotation. The article considers investigation and systematization of methods' approaches to the assessment of current organization investment-innovation attractiveness.

Key words: methods', integrated assessment, rating assessment, investment attractiveness, innovation attractiveness, investment-innovation attractiveness.

Вступ. Формування привабливого інвестиційного клімату України останнім часом відбувається досить повільно. Однією з вагомих причин такого уповільнення є технічна та технологічна недосконалість більшості галузей економіки, що спричинена відсутністю фінансування інноваційного розвитку більшості з них. Виходячи із цього, головною проблемою, що потребує нагального вирішення, є створення сприятливих умов для підвищення рівня інвестиційно-інноваційної привабливості вітчизняних підприємств з метою залучення коштів, необхідних для їх модернізації та розвитку.

Постановка завдання. Наявність значної кількості методичних підходів до оцінки інвестиційної та інноваційної привабливості підприємства свідчить про необхідність їх дослідження, аналізу та систематизації, спрямованих на обґрунтування й удосконалення напрямів створення комплексної методики інвестиційно-інноваційної привабливості підприємства.

Результати. Виходячи з того, що нині кількість методичних засад стосовно оцінювання інвестиційно-інноваційної привабливості підприємства є досить незначною,

почнемо наше дослідження з аналізу існуючих підходів до оцінки інвестиційної та інноваційної привабливості підприємства.

Найбільш поширеними серед подібних досліджень є методики оцінки інвестиційної привабливості підприємства на основі показників фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Так, досить розповсюдженою в практичному використанні є інтегральна оцінка інвестиційної привабливості, затверджена Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій, яка включає оцінку фінансового стану об'єкта інвестування, визначення вагомості показників на основі експертних оцінок; розрахунок рангового значення за кожним показником і визначення на його основі інтегрального показника інвестиційної привабливості [5]. На основі вищенаведеної методики пропонує проводити інтегральну оцінку інвестиційної привабливості для малих підприємств І.А. Маринич.

Методичний підхід до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, запропонований професором О.М. Тридід і К.В. Ореховою, також ґрунтується на основі розрахунку показників фінансового стану підприємства, встановленні для них коефіцієнтів вагомості за методом аналізу ієрархій, розрахунку локальних інтегральних показників і визначення на їх основі інтегрального показника й типу інвестиційної привабливості підприємства за допомогою порівняння його фактичного значення з нормативним [11, с.79–86].

Економіко-математична модель оцінки інвестиційної привабливості, запропонована С.В. Ковергою та О.Г. Курган, теж ураховує сукупність фінансових показників діяльності підприємства й відноситься до рейтингово-порівняльних методів. Загальну оцінку інвестиційної привабливості підприємства автори пропонують проводити за допомогою узагальнюючого коефіцієнта – рейтингу інвестиційної привабливості, визначення якого відбувається шляхом аналізу двох груп фінансових показників, що характеризують ефективність діяльності підприємства та його платоспроможність.

Фінансовий аспект при визначенні рівня інвестиційної привабливості підприємства за допомогою економіко-математичного моделювання шляхом формування інтегральної оцінки пропонують визначати багато вчених-економістів. Так, наприклад, С.В. Юхимчук і С.Д. Супрун використовують матричну модель на основі узагальненого показника, що враховує кількісні та якісні критерії стану підприємства. Л.В. Соколова при визначенні фінансової привабливості об'єкта застосовує математичний апарат теорії нечітких множин. О.П. Коюда проводить оцінку за допомогою мультиплікативної моделі, яка складається із 45 фінансових коефіцієнтів, а О. Терещенко пропонує економетричну модель оцінки, отриману на основі дискримінантного аналізу.

Ряд авторів при оцінці інвестиційної привабливості підприємства віддають перевагу показникам ринкової активності підприємства. Методика оцінки інвестиційної привабливості, запропонована Н.В. Шевченко, полягає в розрахунку показників капіталізації підприємства, а саме: доходності акцій, ринкової та дійсної вартості акцій, дивідендної віддачі акцій підприємства. Модель оцінки інвестиційної привабливості акціонерних товариств, розроблена О.В. Жалко, передбачає встановлення кореляції між рівнем інвестиційної привабливості й ефективністю управління інвестиційними грошовими потоками акціонерних товариств. Оскільки цей метод може застосовуватися лише обмеженою кількістю організаційно-правової форми суб'єкта господарювання та типом інвесторів, а саме – тільки акціонерними товариствами й портфельними інвесторами, на нашу думку, подібне обмеження знижує його практичну цінність.

Визначення рівня інвестиційної привабливості за допомогою використання математичних моделей, що дозволяють розрахувати узагальнений показник фінансового стану підприємства, тобто його інтегральну оцінку, пропонують проводити І.А. Бланк, Л.І. Овдій, Я.А. Некрасова. Серед подібних математичних моделей заслуго-

вують на увагу методики діагностики банкрутства Альтмана, Таффлера, Ліса, Чессера, Беєрмана, Спрінгейта, Бівера [2, с.236; 6, с.184–188]. Зрозуміло, що використання подібних методик самостійно не дасть змоги визначити рівень інвестиційної привабливості підприємства, але вони можуть слугувати суттєвим доповненням до методики її оцінювання. Також застосування вищеперерахованих методик може виступати важливим фактором у прийнятті рішення кредитора чи інвестора при здійсненні інвестицій у підприємство.

У процесі оцінки інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання деякі науковці, крім фінансової, пропонують урахувувати інноваційну складову. Сутність подібної методики розрахунку інвестиційної привабливості об'єктів капіталовкладень розкривається і Н.А. Дубровіною та В.Ф. Колісніченко, за якою для забезпечення системного підходу й об'єктивної оцінки необхідний синтетичний показник, який би максимально враховував стан фінансово-господарської та інноваційної діяльності підприємства й конкретного інноваційного проекту. Зазначена методика дозволяє оцінити достатність інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності суб'єкта господарювання як одного з необхідних аспектів інвестиційно-інноваційної привабливості [3, с.78–79].

Із цієї позиції також досить цікавим є методичний підхід до оцінювання інвестиційної привабливості підприємств у системі “інвестор-реципієнт” Р.М. Скриньковського, який містить алгоритм, що складається з трьох етапів і послідовного оцінювання з урахуванням поточних і майбутніх факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ:

- аналіз та оцінка сучасного стану інвестиційної привабливості підприємств на основі трьох аспектів їх діяльності: фінансово-господарської, інноваційної, інвестиційної;
- оцінювання фінансового стану підприємства;
- аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Кінцевим критерієм оцінювання інвестиційної привабливості підприємств виступає узагальнюючий (інтегральний) показник [10, с.191].

На нашу думку, такий підхід є більш наближеним до відображення інвестиційно-інноваційної привабливості підприємства, оскільки поєднання наведених трьох етапів оцінювання діяльності підприємства дасть можливість як інвестору, так і підприємству більш ефективно, раціонально та оперативно прийняти необхідне рішення щодо спрямування інвестиційних коштів.

Деякі науковці, крім урахування фінансових показників як найбільш вагомої частини розрахунків, у процесі оцінки інвестиційної привабливості доповнюють її врахуванням потенційного економічного ризику. Так, використання фінансового аналізу об'єкта інвестування як одного з етапів оцінки його інвестиційної привабливості пропонують Г.К. Гейзер, В.О. Музафарова й І.В. Андел [1, с.172–178]. Крім того, на думку авторів, інвестор повинен брати до уваги можливі ризики неповернення вкладених коштів чи неотримання прибутків, про що свідчить потенціал економічного ризику під час вибору розміщення інвестицій. А Т.Л. Охлопкова, крім указаних, передбачає розрахунок таких блоків дослідження: виробничий потенціал, ринкова привабливість, ринковий потенціал [7, с.254].

За методикою В.І. Лобунця та Ю.В. Федорової інвестиційна привабливість промислового підприємства, крім розрахунку фінансових показників, має визначатися з урахуванням інтеграційного ефекту. Визначення загального рейтингу окремого підприємства автори пропонують розраховувати за допомогою показників фінансової стійкості підприємства, його потенціалу (товарного, виробничого, науково-інноваційного), скоригованих на вагові коефіцієнти, і коефіцієнта якості управління підприємством. На

третьому етапі проводиться якісна оцінка інвестиційної привабливості потенційного учасника з урахуванням ефекту синергії.

Наступними за частотою використання в практичній діяльності є методики, у процесі розрахунку яких застосовуються економічні показники діяльності суб'єкта господарювання. Так, сутність методики інвестиційної привабливості О.І. Маслак, В.В. Бали та В.В. Яворського полягає у формуванні алгоритму, який включає в себе показники економічного аналізу діяльності підприємства. Виходячи з його змісту, найефективнішим буде інвестиційне рішення, яке принесе підприємству більше прибутку при меншій сумі витрат [4, с.41]. Наведена методика є досить актуальною при інвестуванні альтернативних проектів, оскільки дозволяє проаналізувати витрати підприємства, прослідкувати формування прибутку, порівняти грошові потоки підприємства в часовому розрізі та визначити строк окупності інвестиційного проекту. Особливо подібні методики є корисними для підприємств, що співпрацюють із закордонними компаніями, які досить давно використовують аналогічні методики.

Професор В.М. Хобта та А.В. Мешков, у свою чергу, зазначають, що оцінка інвестиційної привабливості підприємства є характеристикою, отриманою під час підбивання підсумків економічного аналізу господарської діяльності й такою, що вміщує узагальнюючі висновки про результати діяльності підприємства. Вона відображає якісні та кількісні відмінності даного виробничого об'єкта від інших компаній за певний період [12, с.119].

З позиції аналізу інвестиційного потенціалу й інвестиційного ризику розглядають оцінку інвестиційної привабливості Р. Качур і російське рейтингове агентство "Експерт РА". В.В. Руденко при формуванні інвестиційної політики підприємства пропонує використовувати рейтингово-матричний підхід, сутність якого полягає у визначенні рівня інвестиційної привабливості залежно від рівня інвестиційного ризику. Для розкриття інвестиційної привабливості будь-якої сфери діяльності О.Г. Блажевич та А.О. Селіванова виділяють три основні групи: рівень розвитку галузі (рівень інвестиційної активності в галузі), інвестиційний потенціал та інвестиційний ризик. Подібні підходи доцільно застосовувати для використання іноземними інвесторами на початкових етапах відбору потенційних об'єктів інвестування.

З оцінки зовнішнього середовища пропонують визначати інвестиційну привабливість Т.М. Власюк та Е.Ю. Терещенко, О.В. Коник, А. Калініна. Ключовим етапом у прийнятті й реалізації інвестиційних рішень, на думку Т.М. Власюк, є достовірна оцінка середовища, у якому будуть здійснюватись інвестиції. При цьому інвестиційне середовище характеризується поєднанням конкуренції у сфері інвестицій за найбільш вигідними напрямками вкладень. Основними компонентами, що впливають на прийняття інвестиційних рішень, є збір необхідного масиву інформації для оцінки інвестиційної привабливості, проведення такої оцінки й визначення на її основі рівня прийнятності ризиків і прийняття інвестиційного рішення. А. Калініна також пропонує проводити оцінку інвестиційної привабливості на основі аналізу зовнішнього середовища (інвестиційного клімату) відповідної галузі та врахування рівня інвестиційних ризиків. При цьому всі показники повинні бути розподілені на формальні, які розраховуються на основі даних фінансової звітності, і неформальні, які не мають чіткого набору вихідних даних та оцінюються експертним шляхом. Е.Ю. Терещенко й О.В. Коник пропонують розглядати інвестиційну привабливість суб'єктів реального сектора економіки за допомогою дворівневої системи їх інтегральної характеристики. Перший рівень системи передбачає проведення аналізу інвестиційного середовища, починаючи з макросередовища (інвестиційний клімат держави) і закінчуючи мікросередовищем (показники ефективності діяльності реципієнта інвестицій, а також оцінку привабливості окремого інвестиційного проекту), що відображає ефективність внутрішніх процесів. Другий

рівень відображає інтереси самого учасника, реципієнта інвестицій, а також держави як суб'єкта інвестиційного процесу.

С.М. Деньга пропонує враховувати генетичний аспект мікроекономічної системи при визначенні інвестиційної привабливості, який здійснюється шляхом оцінки потенціалів розвитку підприємства, а саме: фінансового, економічного, технічного, ресурсного, маркетингового, кадрового, організаційного, інформаційного. О.І. Пилипенко наголошує на врахуванні структури та природи формування прибутку. Тобто проводити аналіз за видами діяльності підприємства, від якої найшвидше можна отримати більші ефекти від інвестицій.

Організаційний аспект при визначенні інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання пропонує враховувати Т.В. Кулініч. На думку автора, об'єднання зусиль організації в комплексну систему, що передбачає зміну структури, адаптацію управлінських процесів до відповідних реакцій на зміну середовища, що в сучасній фаховій літературі об'єднують під назвою "реструктуризація", одночасно сприятиме підвищенню рейтингу цієї організації як інвестиційно-привабливого об'єкта. Залежно від характеру заходів, використовують такі форми реструктуризації: виробництва, активів, фінансову та корпоративну реорганізацію.

Маркетингову складову в процесі оцінки інвестиційної привабливості пропонує враховувати М.В. Сорока, на думку якої оцінку й прогнозування інвестиційної привабливості регіону доцільно досліджувати із застосуванням елементів кластерного аналізу, основна мета якого – виокремити у вихідних багатовимірних даних такі однорідні підмножини, щоб об'єкти всередині груп були подібні між собою, а об'єкти з різних – не подібні. Дослідження гетерогенності інвестиційного простору вимагає певної стандартизації, яку можна здійснити, виявивши кластери однорідних за впливом чинників маркетингового середовища.

Політичного відтінку досліджуваній нами категорії наприкінці 90-х років надають Є.С. Вілінський, С.Є. Раменська й О.П. П'явка. Авторами запропоновано оцінку інвестиційної привабливості певного виду економічної діяльності проводити за допомогою відповідних критеріїв, що характеризують подібну привабливість для інвестора та придатність до приватизації. Критерії виражені такими сумарними коефіцієнтами: привабливістю видів економічної діяльності для іноземного й українського інвестора K1 і його політичною придатністю до приватизації K2.

На основі зазначеної вище методики визначає інвестиційну привабливість О.П. Процьків. Для визначення коефіцієнтів K1 та K2 автор присвоює їм числові характеристики від "0" до "6", в основу яких покладено значення показника для кожного окремого виду економічної діяльності. Результатом аналізу інвестиційної привабливості видів економічної діяльності є матриця, яка складається з дев'яти квадрантів. Належність підприємства до відповідного виду економічної діяльності певною мірою впливає на його привабливість як об'єкта інвестування, а також визначає його придатність до приватизації взагалі.

Серед світових методик оцінки інвестиційної привабливості найбільш поширеними є рейтинги Institutional Investor, Euromoney, Business Environment Risk Index (BERI), Transparency International, Moody's Investor Service та методика Світового банку Investment Climate Survey (ICS).

Аналізуючи наведені зарубіжні методики, слід зазначити, що всі вони належать до рейтингово-порівняльних методів обробки даних і здебільшого проводяться на рівні держави, хоча, на нашу думку, їх цілком можна застосовувати й на рівні регіону, а методику Світового банку навіть на рівні підприємства. При цьому основною рисою проведення цих методик є аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища об'єкта

інвестування шляхом опитування менеджерів вищої ланки окремих суб'єктів господарювання країни.

Аналіз методик оцінки інноваційної привабливості показує, що їх кількість є значно меншою порівняно з кількістю методичних засад оцінювання інвестиційної привабливості підприємства. Найчастіше подібні методики спрямовані на визначення та оцінку ефективності інноваційної діяльності підприємства. Так, на думку Р.В. Скалюк та О.В. Декалюк, кожен із результатів інноваційної діяльності потребує свого аналізу й оцінки як окрема своєрідна категорія з тією метою, щоб достовірно визначити й оцінити рівень і масштаби загального інноваційного ефекту, переважну роль в існуванні якого належатиме рівню економічних результатів. Оскільки всі види інноваційних ефектів пов'язані між собою тісним взаємозв'язком і взаємодією, між ними за наявності певних умов може виникнути так звана "ланцюжкова реакція". Тобто розвиток і розширення одного з видів ефектів спричиняють появу нових результатів інноваційної діяльності, які, у свою чергу, здійснюють безпосередній вплив на розвиток, динаміку та масштаби змін базового виду ефекту.

Сучасному економічному прогресу дедалі більше притаманні тенденції інтенсифікації впровадження інновацій у різних сферах економічної діяльності. Важливими завданнями при цьому, як зазначають В.Б. Войцеховський і В.В. Войцеховська, виступають вимірювання та оцінювання інноваційних процесів з метою вибору оптимальних варіантів їх реалізації. За твердженням авторів, аналіз інноваційних процесів повинен базуватися на певних теоретичних положеннях і практичних підходах щодо оцінки статистичних даних. Із цією метою перш за все можуть бути використані економічні залежності, зокрема, лінійні функції, які описують залежність обсягів продукції від двох факторів – вартості основних засобів і кількості працюючих. Однак моделі такого типу недостатньо описують суть фактора технологічних змін і характеризують цей процес під кутом зору результативності.

Загалом використання встановлених закономірностей для інноваційних процесів шляхом застосування економіко-математичних методів оптимізації дозволяє глибше пізнати сутність інноваційного розвитку, можливості підвищення його ефективності, а відповідно й підвищити інноваційну привабливість підприємства.

Методика оцінки ефективності запровадження інновацій на підприємстві, розроблена О.А. Горобець, полягає в оцінюванні інноваційної привабливості комплексно з урахуванням економічних, науково-технічних і соціальних чинників. Основними критеріями оцінювання результатів інновацій є значущість, актуальність, багатоаспектність. Економічне оцінювання охоплює систему показників, які відображають відношення результатів і витрат кожного учасника інновації. Загальним принципом оцінювання економічної ефективності інноваційної діяльності є порівняння ефекту від застосування нововведень і витрат на їх розроблення, виробництво та споживання.

Сутність методики, розробленої І.М. Пістуновим і В.В. Чернобаєвим, полягає в здійсненні опитування методом інтерв'ю власників і менеджерів виробничих підприємницьких структур з метою визначення факторів, які мотивують до здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності, а також з'ясування їх точки зору щодо чинників, що стимулюють бажання втілювати інновації. За результатами опитування створюється початкова модель інноваційно-інвестиційної активності, що визначається як функція факторів, що мотивують економічних суб'єктів до здійснення інновацій і перешкод для здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності [9, с.157–158]. Варто зауважити, що запропонована методика є універсальною і може бути застосована як для окремої групи підприємств, так і для певної галузі, а також дозволить більш достовірно врахувати мотиви, якими керуються інвестори при здійсненні капіталовкладень, і суттєво знизити рівень ризиків при реалізації інвестиційно-інноваційних проектів.

Ураховуючи складність визначення рівня інноваційної привабливості підприємства, Ю.І. Паршин і В.А. Романішен для отримання кількісної оцінки інноваційного розвитку пропонують застосовувати два математико-статистичні методи експертизи, а саме – відкриту групову, яка передбачає взаємодію експертів, або закриту групову експертизу – без їх взаємодії [8, с.149]. Зазначимо, що в практичній діяльності експертні оцінки є значною мірою суб'єктивними, не мають здатності до відтворення та математичної оцінки їх достовірності. Також подібні методики досить часто є складними до використання внутрішніми користувачами, тому, на наш погляд, більш раціональним є застосування абсолютних і відносних показників, розрахунків яких нескладно виконати як внутрішнім, так і зовнішнім аналітикам і користувачам.

Отже, основними складовими в процесі оцінки інноваційної привабливості підприємства є аналіз його виробничого потенціалу (майнового стану) і соціальна, що виражається в наявності переваг стосовно втілення певного виду інновацій та доцільності їх упровадження як для розвитку окремого підприємства, так і регіону чи країни в цілому.

На підставі огляду літературних джерел встановлено, що нині існує велика кількість методик оцінки інвестиційної та інноваційної привабливості, які ґрунтуються на аналізі різноманітних сфер функціонування підприємств і відрізняються цільовим та функціональним призначенням, системами показників, алгоритмами розрахунку, інформаційним забезпеченням тощо.

Висновки. Узагальнюючи досліджені вище методики, слід відзначити, що комплексна оцінка інвестиційно-інноваційної привабливості повинна відповідати таким критеріям:

- характеризувати інвестиційно-інноваційну привабливість, виходячи з інтересів різних груп користувачів: самого підприємства й окремих груп інвесторів, зацікавлених в ефективності вкладання коштів;
- використовувати в процесі оцінки майбутніх об'єктів інвестування методи фінансового аналізу, що сприятимуть більш чіткому уявленню про їх реальний фінансовий стан та основні шляхи його зміцнення;
- містити оптимальну кількість критеріїв і показників оцінки, що характеризують окремі складові інвестиційно-інноваційної привабливості підприємства;
- чітко визначати ступінь корисності реалізації інвестиційно-інноваційних проектів для всіх учасників процесу інвестування.

1. Андел І. В. Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості галузей економіки регіонів з урахуванням фінансових показників функціонування підприємств / І. В. Андел // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.4. – С. 172–179.
2. Бланк І. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 488 с.
3. Дубровіна Н. А. Методика розрахунку кількісного показника інвестиційної привабливості об'єктів капіталовкладень / Н. А. Дубровіна, В. Ф. Колесніченко // Коммунальное хозяйство городов : науч.-техн. сб. – Серия. “Экономические науки”. – К. : Техніка, 2005. – Вип. 65. – С. 78–82.
4. Маслак О. І. Економічне обґрунтування прийняття рішення як фактор привабливості для інвесторів та ділових партнерів підприємства / О. І. Маслак, В. В. Бала, В. В. Яворський // Экономика Крыма. – 2006. – № 17. – С. 40–43.
5. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій: Затв. наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій 23.02.1997 р. № 22 // Державний інформ. бюл. про приватизацію. – 1998. – № 7. – С. 18–28.
6. Овдій Л. І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства за допомогою статистичних моделей / Л. І. Овдій, Я. А. Некрасова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – Т. 2. – № 4. – С. 184–188.
7. Охлопкова Т. Л. Фінансовий стан як ключова складова інвестиційної привабливості підприємства / Т. Л. Охлопкова // Вісник нац. ун-ту “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми економіки та управління: етапи становлення і проблеми розвитку”. – Л., 2008. – № 628. – С. 253–258.

8. Паршин Ю. І. Комплексний підхід до аналізу й кількісної оцінки інноваційного розвитку / Ю. І. Паршин, В. А. Романішен // *Держава та регіони: економіка та підприємництво*. – 2009. – № 1. – С. 148–151.
9. Пістунов І. М. Багатофакторна модель управління інноваційною діяльністю / І. М. Пістунов, В. В. Чернобаєв // *Вісник ДДФУ. Економічні науки*. – 2008. – № 1. – С. 157–163.
10. Скриньковський Р. М. Методичний підхід до економічного оцінювання інвестиційної привабливості підприємств машинобудування / Р. М. Скриньковський // *Регіональна економіка*. – 2008. – № 4. – С. 185–192.
11. Тридід О. М. Методичний підхід до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства / О. М. Тридід, К. В. Орехова // *Наука й економіка*. – 2009. – № 3 (15). – Т. 2. – С. 79–87.
12. Хобта В. М. Формування та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / В. М. Хобта, А. В. Мешков // *Наукові праці ДонНТУ. Серія економічна*. – 2009. – Вип. 36-1. – С. 118–125.

Рецензенти:

Костишина Т.А. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці Полтавського університету економіки і торгівлі;
 Комаріст О.І. – кандидат економічних наук, доцент Полтавської державної аграрної академії.

УДК 330.341.1

ББК 65.293

Циганець В.В.

**МАЛЕ ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В СИСТЕМІ РОЗШИРЕНОГО
 ВІДТВОРЕННЯ**

Прикарпатський національний університет
 імені Василя Стефаника,
 Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України,
 кафедра обліку і аудиту,
 76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,
 тел.: (0342) 59-60-03,
 e-mail: vtzg@ukr.net

Анотація. Здійснено аналіз основних підходів щодо визначення комплексного критерію характеристики поняття малого підприємництва. Використано синергетичний підхід при дослідженні постіндустріальних тенденцій розвитку малого бізнесу в процесі розширеного відтворення. Запропонована класифікація підприємництва на інноваційно-виробниче й імітаційно-інертне. Сформовано чинники успішного функціонування малих підприємств в інноваційній діяльності та як виробничої основи інноваційно-орієнтованої економіки.

Ключові слова: мале підприємництво, інновації, розширене відтворення, синергетика.

Annotation. The article considers the analysis of complex criteria definitions of “small innovative business”. Especial attention a synergetic method at studying of postindustrial problems of small business development. Classification of small business on innovative-industrial and imitative-inertial is offered. A criterion of successful small enterprises development in innovative activity as production basis of the innovative economy is formulated.

Key words: small enterprises, Innovations, expanded reproduction, synergetic.

Вступ. Ще в середині минулого століття найбільш розвинуті країни світу вступили в період постіндустріального розвитку, основною рисою якого є створення національних інноваційних систем (НІС). Подібна система розглядає сферу науки й техніки як елемент ринку, товаром на якому виступають нові знання і технології. Основними елементами НІС є наука, освіта, інфраструктура інноваційної діяльності та ринок наукомісткої продукції/послуг. Головним елементом НІС визнається виробництво та